

Koldingbogen

ÅRSTAL:	1980
FORFATTER:	Julius Andersen
TITEL:	Håndværkere i Vesterløkke
KORT RESUME:	1889 – ca. 1904, især sadelmager Søren Jesper Andersen i Sdr. Bjert

Håndværkere i Vesterløkke

af Julius Andersen

En skelsættende begivenhed i Sdr. Bjært sogns historie blev oprettelsen af et andelsmejeri i Vesterløkke i 1887.

Om de håndværkere, der slog sig ned i området, Vesterløkke, i tiden derefter, og specielt om den første tid, handler denne artikel.

Mejeriet blev bygget nede ved engen, hvor der var meget vand, i marken Vesterløkke som ejedes af Hans Nissen fra gården Solkær i Agtrup. Før 1887 var der ikke ét hus helt nede fra åen og op til Bjært kro, det var marker altsammen. En ny vej blev anlagt fra Skartved og ud til mejeriet, mens der før kun var en kirkesti fra Skartved til kirken. Den gamle hovedvej fra Kolding gennem Skartved, som gik fra møllevejen op over Gravsagers marker over åen og Vesterbygårds mark til kroen blev derefter nedlagt, og kun brugt som markvej (æ, gammelvej).

Der blev herefter gang i byggeriet i Vesterløkke.

I 1889 byggede den gamle bødker, Nis Mathisen, der lavede smørdritter, et hus ved siden af

mejeriet og derefter byggede en smed Nielsen hus og smedie.

I 1892 byggede karetmager Mygind hus og værksted ved siden af kirkestien, og på den anden side rejstes missionshuset.

Derefter byggede Laurits Thorsen, som var graver og kirketjener, og postbud Sørensen byggede det hus, som Johan Tarp boede i.

Skrædder Ellegaard, der havde forretning i over 50 år, byggede i 1894, og samme år kom Peder Mathisen hjem fra Amerika med en formue på 700 kr. Han købte en stor grund og byggede savmølle, så han kunne skære træ op til de dritler, som hans far lavede.

Den 4. juni 1897 startede min far, Søren Jesper Andersen, sin forretning som selvstændig sadelmagermester i Bjært. Det begyndte småt, han lejede en kvistlejlighed i huset, der ligger ved siden af kroen, som dengang ejedes af en murer Tinglev. Da far ikke var fyldt 25 år og derfor ikke var fuldmyndig, måtte han søge kongelig bevilling.

Når far søgte til sognet for at nedsætte sig som sadelmager, var grunden vel nok den, at han følte sig knyttet til stedet, efter at han tidligere havde tjent 3 år på Langholtgård.

I 1882 åbnedes det første andelsmejeri i Danmark og fem år efter, 5. juli 1887, modtog Mejeriet Vesterløkke i Sdr. Bjært den første mælk. Det var i hestenes tid, familien Back ses på trappen til bestyrerboligen, og den gamle bødker kommer med et par nye smørdritter på armene. Til venstre er indgang til mælkeudsalget, ovenpå var kontor og værelser til mejeristerne.

I 1930 blev mejeriet ombygget til en pris af 130.000 kr. Det nye mejeri ses på det nederste billede.

Far havde først forsøgt at købe den gamle sadelmager Sørensens forretning, i huset der ligger neden for den nuværende centralskole, og hvor den store grund dengang gik helt ned til bækken. Sørensen forlangte 700 kr. i afståelse, men det gamle stråtækte hus lå på lejet grund, og det turde far ikke binde an med.

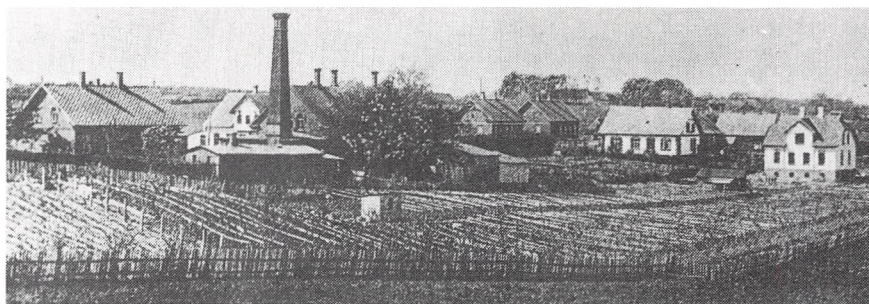
Da Sørensen var en ældre mand, var det kun i ca. 3 år, der var 2 sadelmagere i Bjært.

Sadelmagerarbejdet på landet var jo dengang mest seletøj, men da far var en dygtig møbelpolstrer fik han hurtigt meget arbejde og måtte antage svende.

Efter et par år i lejet hus gik far i gang med opførelsen af et nyt hus i Vesterløkke. Det havde den traditionelle indretning med de totrediedele til beboelse og resten til butik og værksted.

I butikken var der et lille vindue med forsats til diverse udstillinger, og på væggene hang der seletøj og piske. Der var ikke meget plads i værkstedet. Mester stod ved skæreplanken og skar læderet til seletøj og svenden sad ved det andet vindue og syede.

Der var anskaffet en lædersymaskine, en tysk Kock, og det var på den tid en meget dristig investering, idet prisen var 200 kr.

Parti fra Vesterløkke. Skorstenen tilhører det gamle mejeri. Til venstre i billedet mejeribestyrerboligen. I forgrunden ses frugthaven. Billedet er fra ca. 1935.

Der var et stort tomt loft med to værelser i gavlen mod syd, hvor svendene sov, og adgangen til loftet var en lem med et reb og en stige, der kunne hejses op under loftet. På loftet stoppede de hesiansmadrassen med tang, da tangmadrassen nu var blevet moderne, hvor man før brugte halm i sengene.

Der blev efterhånden så meget arbejde på værkstedet, at forholdene blev for små, og i 1904 blev der bygget værksted i nordenden af huset, trods det at der ikke var penge at bygge for, men arbejde var der nok af. Far arbejdede næsten døgnet rundt, og havde alligevel de første 3-4 år haft underskud på 150 til 200 kr. om året. Resultatet af konkurrence og håndværkerens dårlige kalkulationer og for små priser. Pengene til at bygge for (600 kr.) lånte far af Laurentius Hauge fra Langholtgård til almindelig bankrente.

Skrædder Ellegaard og hans kone.

Der blev nu bygget et værksted, der efter datidens forhold var meget stort, men dårligt isoleret. Halvstens mur og skråt loft med paptag, hvor varmen gik lige ud i luften. Først i året 1914 blev der lagt et loft af brædder under, og værkstedet blev delt i midten med en skydedør, så man kunne lukke af for varmen, når der ikke var møbelarbejde om vinteren.

Der blev altid arbejdet. Far stod ved sin skæreplanke ved vinduet til vejen og svendene sad og syede, og som regel stod en ved møbelarbejde, men det skete også, at de måtte af sted ud på gårdene for at reparere seletøj. Det var endnu brugt dengang, at håndværkerne gik rundt på gårdene med deres

Sadelmager Andersens hus i Sdr. Bjært 1914.

værktøj og materialer og arbejdede, sadelmageren med syklemmen på nakken, og da kunne de godt være væk hele ugen.

De svende jeg husker fra dengang var Laurits Bendixen, der senere blev postbud i Stenderup og Hans Fabrin fra Dalby. Desuden var der lille Dall, der havde lært sammen med onkel Edvard, og der var Gotfred Schneider fra Stenderup, som rejste til Amerika.

Svendene boede og spiste hos mester, og mor skulle sørge for, at der var pæn og god mad på bordet. Æg og pålæg til brødet og hvidtøl til maden.

Det var noget, vi børn ikke så noget til, men vi fik at vide, at når vi blev store og tjente penge, så fik vi også sådan mad, og der var heller ikke tale om, at vi måtte vise os i stuen, når far og svendene spiste.

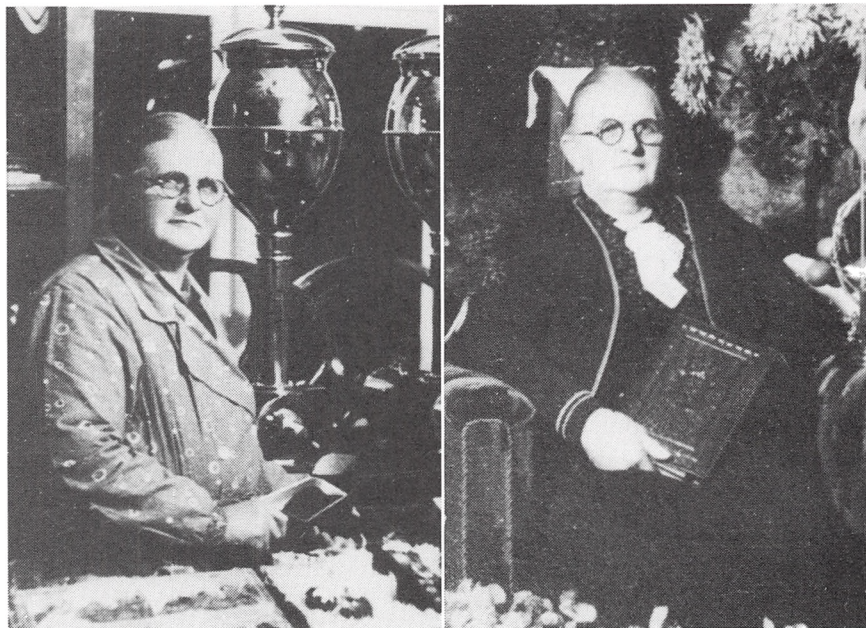
I 1904 åbnede Brugsen med Nielsmine Jensen som uddeler. Den havde ikke store butiksvinduer, og en almindelig dør til en lille entre, inden man kom ind i butikken. Der var en disk i vinkel med lokalet, og over den hang gryder, potter og pander i skøn forening, og på disken stod der en stor messingvægt og et kasseapparat. Der duftede af kaffe, petroleum og hampereb.

Mine med sin skarpe stemme og sit skarpe blik blev i over 40 år en dygtig og afholdt leder af brugsen. Hun havde sin broder Anders til at hjælpe med det grovere arbejde, og han kørte med hestevogn til Kolding og hentede varer til forretningen.

»Annes i æ Brus« med det store pjuskede overskæg gik rundt med skovl og kost og passede sin dont.

Det kunne lade sig gøre at låne hest og vogn hos ham ved særlige lejligheder, og jeg husker, at mor og far lånte den til årsmøderne i Christiansfeld, og da hele familien i 1909 skulle til Kolding og fotografere.

Efter at brugsen var opført, byggede gamle snedker Bendixen hus

4. januar 1904 åbnedes Vesterlække Brugsforening med Nielsmine Jensen som uddeler. Mine trak sig tilbage med udgangen af 1945.

Billedet er fra Brugsens 40 års jubilæum i 1938. Her ses bl. a. Anders Brugskarl, gdr. Marius Føns, mejeribestyrer Grynderup, slagter Thomsen, lærer M. G. Jensen, Mine Jensen og husbestyrerinden, Hyldeborg.

og snedkerværksted. Han kom nede fra Agtrupskov. Han havde otte sønner, og de fleste havde som drenge tjent hos Hans Nissen og passet køerne om sommeren.

Grunden til at Bendixen flyttede fra Agtrupskov og herop i det nye kvarter, var vel, at han her håbede på en større kundekreds. Dertil havde han indrettet en lille butik med udstilling af dengang moderne spisestuer med buffet, dække-tøjskab, chaiselongue, bord og seks spisestuestole, men han opdagede hurtigt, at møbelhandel skal man ikke drive ude på landet, så

han måtte holde sig til sin sav og høvlebænk, og den lille butik blev lejet ud til barber Pedersen. Han var en lidt ældre ungkarl, der kom lige ude fra landbruget, og havde givet 600 kr. for at lære barberfaget. Han havde barberforretning her i ca. 40 år, det kostede dengang 25 øre at blive klippet og 10 øre at blive barberet. Lørdag aften var der fuldt hus til kl. 12. Da blev der kun barberet, der var jo ingen barbermaskiner dengang, og folk, som ikke selv kunne bruge kniven, lod sig kun barbære til søndag.

Der havde vi store drenge, som efterhånden voksede op i kvarteret, den tjans med at sæbe ind lørdag aften til kl. 12 og tjene 50 øre.

Slagter Hans Straarup byggede hus med butik og slagterhus, og også han kom nede fra Agtrupskov. Hans Straarup overtog senere Binderup vandmølle, hvor han udtørrede mølledammen og drev et lille landbrug.

Slagterforretningen blev overtaget af en slagter Albrechtsen, der senere tog navnet Thomsen efter sin plejefar.

Parti fra Bjært stationsby.

træ som vi rendte og legede i om aftenen, når arbejderne var gået hjem.

Mathisen boede jo i huset sammen med sin far, den gamle bødker, nede ved mejeriet, og til at begynde med hjalp han med bødkeriet. Kl. 5 om morgenen kunne man i morgenstilheden høre bødkeren slå 3 slag på sine tøndebånd og dreje tønden så det dirrede og 3 slag igen på den anden side.

Peder Mathisen opdagede hurtigt, at der var blevet gang i cykelhandelen, og byggede først nogle skure til værksted, hvor han reparerede og solgte cykler, senere byggede han en lille butik og solgte cykler, cigarer og tobak m. m. og da det blev mere indbringende end savskæreriet, solgte han til tømrer Falck, der byggede hus på grunden og oparbejdede en stor og solid tømrerforretning.

Slagter Thomsen uden for sin forretning i Bjært 1920.

På den vestlige side af vejen var der i 1904 ikke ét hus undtagen skomager Rasmus Dalls. Han var ungdomsven med min far, og byggede samme år som far på hjørnet af den ny Skartvedvej, hvor han oprettede skotøjsforretning med lille hjørnebutik. Maler Wiggers, der kom fra Sjælland, byggede et smukt hus med værksted. Han var en virkelig dygtig håndværker, og fik snart så meget arbejde, at han måtte have flere svende til hjælp. Han kunne åre døre så det lignede egetræ; han malede en frise med kastanier og blade i loftet i vor pæne stue, der blev meget beundret, og da far fik lavet en lille forstue i butikken, malede han billeder på væggene af en sø med sejlbåde og skove.

Hos Peder Mathisen var der gang i savskæreriet, så det hvinede når der var blæst og møllen gik.

Når der ikke var blæst nok, havde han en petroleumsmotor, der tøfede som en fiskerbåd, så man kunne høre den langt væk.

Der hvor tømrer Falcks hus nu ligger, var dengang en stor urtehave med kartofler og gulerødder, men ellers var der masser af træ på grunden, og stabler af drittel-

Bjært kro i gamle dage, før 1908. Til højre for døren er der købmandshandel, til venstre krostue og bagerbutik. Døren med postkassen fører ind til posthus og sparekassekontor.

